

INSERTIUNI:

se plătesc cu prețuri foarte reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa redacției și acelea nu se înapoiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ACTIVITATEA

ABONAMENT:

Pe an 6 cor. pe 1/2 an 3 cor.

Pentru plugari—țărani pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate: Pe an 16 franci.

Un număr costă 12 bani.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Către P. T. celiozi!

Apropiindu-se începutul semestrului al II-lea al anului 1902 ne luăm voie a ruga cu stimă pe toți on. cetățarii ai noștri să grăbească cu achitarea abonamentelor restante, precum și cu înnoirea abonamentelor pentru viitor.

Prețul abonamentului:

Pe un semestru, 6 luni . . . . . 3 cor.
Pentru plugari—țărani pe 6 luni . . . . . 2 cor.
Pentru România și străinătate . . . . . 8 franci.
Un număr costă . . . . . 12 bani.

Administrațiunea.

Discurs de deschidere

rostit la adunarea generală a Despărțământului Timișoara al »Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român«, ținută la 6 Maiu, (8 Iunie) 1902, în comuna Belinț, de directorul despărțământului Emanuil Ungurianu.

Onorată adunare generală!

Când aruncăm privirea asupra stării poporului nostru din comitatul Timiș, câștigăm impresiunea, ce o face asupra noastră un om bolnav, care din zi în zi devine tot mai slab, tot mai veștejit și tot mai neputincios; așa poporul nostru din comitatul Timiș — asemenea unui om bolnav — din zi în zi devine tot mai mic și în număr și în avere, adecă se află în continuă decadență.

Deci când vedem noi, că poporul nostru din comitatul Timiș suferă de o boală, care roade pe ascuns și neîntreput la rădăcina viitorului lui, ni-se impune datorința, ce o avem față de neamul nostru, ca la toate ocaziunile în mod clar să-l luminăm și să-l facem atent, că dacă nu se va deștepta și nu se va îndrepta până mai este în el putere de viață și până mai are o parte a moșilor moștenite dela părinții sei, și dacă nu se va întoarce la o viață mai curată, nu va desvolta o muncă mai intensivă și o economie mai rațională, — atunci ca sigur se poate lua, că nu se va putea susține în lupta de existență cu celelalte neamuri mai luminate și mai muncitoare, ci cu timpul va deveni expropriat și împins de alte neamuri din aceste locuri.

Multe sunt scăderile, cari duc la decadența poporului nostru; astfel de scădere e lipsa de școală. Copiii țăranului nostru umblă prea puțin — ori nici-decum — la școală; după-ce au eșit din școală nu se mai ocupă cu cetitul, ci uită și acel puțin, ce au învățat în școală; poporul nostru nu pricepe a se folosi — ca alte popoare — de școală și de puterea ei luminătoare, nu vrea să priceapă, că unde lipsește

școala, acolo lipsește lumina, și unde lipsește lumina, acolo lipsește viața; această indolență și renitență față de școală, sigur că cu viața sa va plăti-o poporul nostru.

Alt defect e, că poporul nostru — mai cu samă femeile *fin multe sărbători mici*, pe cari nici biserica nu le cunoaște; — această datină rea aduce cu sine multă pierdere de timp, desvătă dela muncă intensivă și contribuie la sărăcia poporului.

Alta scadere e, că *poporul nostru se nutrește rău*, ear' nutrețul slab cu posturi lungi aduce cu sine slăbirea puterilor; omul slăbit este ușor expus la multe boale, are traiu scurt, munca lui e puțin productivă; locuința țăranului nostru e mică, scundă, rău luminată și rău aerisată; lipsa de curățenie dovedește lipsa de cultură.

Un mare defect la poporul nostru e *luxul în port*, ce acum în mare grad s'a răspândit mai cu seamă între femei; luxul în port — adecă purtarea de vestimente scumpe — e o risipire și de avere și de timp; oamenii înțelepți nu risipesc averea și timpul lor pe sdrențe scumpe.

Ospețele lungi, pomenile și prasnicele aranjate cu multe spese, încă contribuiesc la sărăcia poporului nostru.

Spre marea pagubă a poporului nostru e și *neglijarea cercetării bisericii*, pentru-că fiind morala fundamentul învățăturilor bisericesti, acela care în viața sa ține înaintea ochilor învățăturile bisericesti; se va ști totdeauna feră de fapte, cari duc la temniță; *cu cât e mai goală biserica, cu atât e mai plină temnița.*

Pe lângă acestea și multe alte datini rele, acum în timpul mai nou s'a înconuibat la poporul nostru încă un rău și mai mare. Acest rău e *concubinatul*. Concubinatul la ori-care popor e cea mai eclatantă dovadă despre decadența lui morală. Concubinatul — adecă traiul unui bărbat cu o femeie necununată — e ca un venin, care încet, pe nesimțite, dar' sigur nimicește morala și scurtează viața poporului.

Să nu ne prindă mirarea, că acest rău deloc la început s'a înconuibat în mare grad la poporul nostru, pentru-că toate relele sociale și morale mai întâi acolo se înconuibă, unde lipsește cultura, unde lipsește școala; poporul nostru n'are școală, nu e destul de deștept și de aici obvine, că nu e în stare să cunoască urmările desastroase ale concubinatalui; deci eu cuget, că facem lucru bun, dacă cu această ocaziune vom înșira cele mai însemnate urmări rele ale concubinatalui din punct de vedere al dreptului familiar și celui de moștenire.

La noi, ca și în toate țările civilizate, căsătoria e regulată prin lege, concubinatul stă afară de lege, e lipsit

de scutul legii; din căsătoria legală, legată după formele prescrise de lege, urmează diferite drepturi, cari taie a-fund în viața poporului — concubinatul nu aduce cu sine nici un drept.

După legile țării noastre femeia cununată are drept a purta numele bărbatului seu; femeia necununată, adecă concubina n'are acest drept.

Femeia cununată devine maiorena prin căsătorie și înainte de 24 ani, prin aceasta dinsa și averea ei ese de sub tutoret; concubina nu câștigă acest drept.

Muierea legală are drept a pretinde dela bărbatul ei întreaga susținere în casul, când acesta n'ar mai voi să trăiască cu ea; susținerea o stabilește județul după starea socială și după averea bărbatului; — concubina n'are acest drept. Pe concubina poate concubinalul care trăiește cu dinsa necununat, ori când s'e o alunge dela sine, concubina nici slujitul nu-l poate căuta.

Femeia legală are drept în cas de divorț sau despărțire, dacă căsătoria se disolvă din vina bărbatului, a pretinde dela bărbat susținerea pe tot timpul, cât dinsa rămâne necăsătorită; — concubina n'are acest drept.

Toată averea mobilă și imobilă agonisită în timpul căsătoriei după lege e jumătate a bărbatului și jumătate a muierei legale, chiar și atunci, când contractul s'ar fi făcut numai pe numele bărbatului și averea ar fi scrisă numai pe numele bărbatului; după moartea bărbatului, veduva legală are drept la jumătate din averea agonisită și atunci, când după bărbat rămân copii; concubina n'are acest drept.

Dacă după bărbatul legal nu rămân nici copii, nici testament, atunci după lege toată averea agonisită e a veduvei; concubina n'are acest drept.

Dacă după bărbatul legal n'au rămas nici neamuri, nici testament, atunci și averea lui moștenită dela moși-strămoșii sei o moștenește veduva; — acest drept nu-l are concubina.

Dacă după bărbatul legal rămân copii și rămâne numai avere moștenită, aceasta o moștenesc copiii, însă veduva are drept de susținere și față de copii; acest drept nu i-se poate lua veduvei nici prin testamentul bărbatului; — concubina n'are acest drept.

Dacă bărbatul moare fără copii și fără testament, dar' rămâne după el avere moștenită și neamuri laterale, atunci veduva are drept a folosi această avere în tot timpul veduvei ei pe baza dreptului vidual; — nici acest drept nu-l are concubina.

Copiii legali au drept de moștenire și după mamă și după tată, nu pot fi lipsiți de acest drept nici prin testament, nici prin contract; legea asigură copilului legal partea obligată, adecă cel puțin jumătate din aceea, ce ar moșteni după

lege; — copiii nelegali adecă cei născuți din concubinatal n'au acest drept, ei moștenesc numai după mamă, după tată n'au drept de moștenire.

Dacă tata nelegal moare fără testament, averea lui o moștenesc neamurile, ear' dacă nu rămân după dinsel nici neamuri, atunci o moștenește statul pe dreptul de caducitate, ca o avere fără stăpân; — copiii nelegali trebuie să iasă din averea tatălui lor nelegal și nici dinșii nici mama lor nelegală n'au nici un drept de moștenire.

Au început acum unele femei, când se duc să trăiască în concubinatal, a căuta să-și asigure prin contract ori obligațiune oare-care despăgubire pentru casul, dacă concubinalul n'ar lua-o de soție; astfel de contracte și obligațiuni n'au nici o valoare, la județ nu se pot valida, concubina se alege numai cu reputațiunea ei femească sdruncinată.

Acum se naște întrebarea, cari ar fi mijloacele, prin cari s'ar putea împede și scoate din us concubinatele? Astfel de mijloace ar fi de două feluri și adecă: mijloace fizice sau de putere și mijloacele morale; mijloacele fizice ar fi închisoarea și pedepse în bani, dar' aceste mijloace numai statul are drept a le introduce prin lege, statul însă deocamdată nu se arată aplicat a introduce astfel de mijloace stricte; deci aceloră, cari voiesc binele poporului nostru nu le rămâne alta de făcut, decât a lucra cu mijloace morale; acestea ar fi, de o parte a face cunoscut poporului urmările rele ale concubinatalui, ca să se ferească de ele, eară de altă parte a sfătui poporul ca să grijească de școli bune și să cerceteze biserica, pentru-că școala luminează mintea și propagă cultura, ear' biserica propagă morala. Cultura și morala sunt cele mai bune leacuri pentru stîrpirea relelor sociale, ear' poporul român din comitatul Timișului, dacă nu se va lăpăda de datinele rele, dacă nu se va nisui a se deda la o viață mai curată și mai solidă — la o viață cu mai multă muncă și cu mai mare înțelepciune, dacă nu va susține școli bune și nu va griji, ca tineretul să cerceteze școala, — adecă, dacă nu se va nisui a se întări și în cultură și în morală, atunci nu este putere care să-l poată apăra de totala peire de pe aceste locuri și numai istoria va povești, că în acest comitat a locuit cândva și popor românesc. Deci soarta și viitorul poporului nostru depinde acum dela el și dela înțelepciunea lui, bine însă să-și însemne și bine să țină minte, că fără cultură adecă fără școală și fără morală nu este putere de viață și că cultura și morala sunt fundamentul pe care se ridică cu siguranță viitorul fiecărui popor.

Confiscarea „Cărții de Aur“.

Pe când foile române se mărginesc a înregistra numai faptul, că dela cine a fost confiscată »Cartea de Aur«, prigonită fără nici un motiv, — după cum se va dovedi în decursul cercetării începute, — zierele maghiare fac comentarii copilărești și inventează lucruri revoltătoare chiar și pentru cel mai pacinic om din lume.

S'au aflat două ziare maghiare, cari pe tema aceasta au atacat în modul cel mai necruțător chiar și pe Ilustritatea Sa, Domnul Dr. Iosif Gall, dând publicității știrea, inventată de ele, că la perchișiția domiciliară ce i-s'ar fi făcut în locuința din Budapesta, poliția de stat ar fi aflat pe lângă »Cartea de Aur« sumedenie de alte cărți și broșuri antipatriotice, periculoase pentru integritatea statului și astfel au căutat să scoată vinovat pe dl Dr. Gall pentru — nepatriotism sau chiar daco-românism.

Imediat cum a luat cunoștință despre atacurile acestea, nedemne de o presă onestă, — Ilustritatea Sa dl Dr. Gall a trimis spre publicare tuturor ziarelor din Budapesta următoarea declarație:

— »In numărul de azi al două ziare este atăcată sinceritatea patriotismului meu și a întregii mele activități politice, pe basă de știri ne-adeverate, a căror colportare nu pot să o atribuesc decât, ca eflux al divergențelor ivite cu ocaziunea alegerii de episcop dela Arad, ca goană din partea partidului lui Mangra contra mea, ca a unuia din partidul lui Hamsea.

Starea faptică e următoarea:

In Budapesta nu mi-s'a făcut perchișiție domiciliară, despre ce se poate ficine convinge dela procuratura de stat, respective dela poliția capitalei; e scornitură deci totul ce respectivele ziare au scris despre tipărituri și scrieri daco-române, pline de agitație contra maghiarismului, afirmative aflate la mine. Nu s'a aflat asemenea tipărituri și scrieri nici la moșia mea dela Lucareț în comitatul Timiș, ci în absența mea, judele de investigație a pretins dela vechilul meu extradarea cărții intitulată »Cartea de Aur«, fiind eu pe acel timp în Bu-

dapesta la ședințele casei magnaților. Această carte a și fost predată judeului.

E neadeverat mai departe și aceea, că în 1870 încă mi-s'a fi făcut perchișiție domiciliară pentru scrieri ori tipărituri politice. Eu peste tot pe atunci nu mă ocupam cu politica, ci trăiam chiemării mele judecătorești. La 1881 am abzis dela postul de jude, pentruca se pot, ca deputat al cercului Recas, lua parte la vieța politică; în două cicluri am lucrat ca membru al partidului liberal. In 1884 am stabilit, împreună cu amicii mei de principii Români, programul românilor moderați. Am înființat și un ziar »Viitorul«, care muncea pentruca programul acesta să se valideze, pentru care program am fost expus la multe atacuri, la lupte politice grele și din cauza căruia chiar și acum stau în contrast politic cu aderenții programului dela 1881.

In 1886 fiind numit din partea M. Sale membru al casei magnaților, am rămas aderent al aceleiași direcțiuni și necontentit am lucrat pentru ea, pretutindenea, chiar și în acțiunile mele publice și așa cred, că pot fără teamă să mă provoc la încrederea Măritei case a magnaților, care începând dela 1887, neîntrerupt m'a ținut demn de postul de notar al ei și de a fi membru în comisiunea de drept public și în altele, ba chiar și în delegațiuni m'a ales.

Faptul, că opul intitulat »Cartea de Aur« a cărei confiscare nu de mult o ordonase judele de investigație din Sibiu, în economia mea de casă dela Lucareț încă se afla, așa cred, că nu poate da motiv la întinarea patriotismului meu; pentrucă acea carte nu a fost oprită când, fără nici o comandă, mi-s'a fost trimis mie, redactorul ei nu avea faimă de agitator politic, opul era semnat simplu »repriviri istorice« asupra fapturilor (ténykedéseire) de până acum ale Românilor și a apărut în patria noastră; nu putea deci nici prin gând să-mi treacă, că aceea ar cuprinde agitație contra statului ungar (nici nu cuprinde! Red.) ear' din cauza ocupațiilor mele în afacerile publice de până acum nici că am avut timp să privesc în ea. De altcum mie de regulă mi-se trimit operele literare române, apărute în patrie, în scopul sprijinirii literaturii române.

Fiecare om ne preocupat poate deci înțelege din acestea, că suspiționările aruncate asupra-mi sunt fără nici un temei.

Nu ași fi crezut, că în urma unei denunțări anonime se-mi fie trasă în tiră activitatea mea deschisă, patriotică, dezvoltată timp de douăzeci de ani pe terenul politic la vîzul tuturor și cunoscută deplin și publicului maghiar. Sper însă, că după deslușirile acestea publicul maghiar încă mi va da satisfacție pentru nedreapta terfelire, și că întrigele viclene ale dușmanilor mei vor rămânea fără efect.

Dr. Iosif Gall.

*

Tot în chestia aceasta s'a pronunțat și poliția de stat din Budapesta. Căpitanul suprem al poliției a dat în afacere următoarea declarațiune:

»Unele ziare publică știrea, că la locuința din Budapesta a domnului Iosif Gall, membru în casa magnaților, poliția de stat ar fi făcut perchișiție și ar fi confiscat tipărituri române agitatoare. Poliția declară, că în această chestiune nu a fost recercată și peste tot contra d-lui Iosif Gall, membru în casa magnaților, nu a procedat«.

Oare pentru astfel de scornituri tendențioase să nu fie paragraf în codul penal — pentru alții atât de elastici??...

Cultivarea sentimentului religios.

»In mine și în casa mea doresc să fie Dumnezeu!« e devisa femeii înțelepte. Pot bărbații îndrăsneți să între în discuțiuni filosofice asupra ființei lui Dumnezeu și asupra existenței lui, noi femeile trebuie să păstrăm credința părinților nostri și s'o transmitem încă cu mai multă însuflețire copiilor nostri; noi cu »Doamne ajută!« avem să începem și cu »Îți mulțumesc Doamne!« avem să le sfîrșim toate.

Sentimentul religios e plăcut și dulce, un balsam binefăcător al inimilor încercate, și nu putem face copilelor noastre un mai mare bine decât sădind în inimile lor acest sentiment, care le îndulcește vieța și le tortifică spre a suporta toate greutățile. Vred-

nic de plâns, zic eu, e omul și mai ales femeia, care a pierdut credința și nu mai poate să aibă în inimă sa această dulce mângăiere.

Dar sentimentul religios are consecuențe practice, dela care atîrnă fericirea individuală a femeii mai mult decât dela ori și ce.

Prima din aceste e încrederea în bunătatea lui Dumnezeu. Când femeia are încrederea aceasta, deși se știe slabă, înaintează cu pas sigur și fără esitațiune în cărările vieții, nu se sperie de greutățile ce i-se pun în cale, e totdeauna răbdătoare, supoartă mai ușor loviturile sorții și nu-și pierde nădejdea. Chiar nenorocirile mari i-se par încercări numai, și ea mulțumește lui Dumnezeu c'a scăpat de nenorociri și mai mari și nu se îndoiește, că, după suferință va veni mângăiere, precum și după furtună vine sînăntatea cerului și strălucirea soarelui. E de prisos să mai arăt, cât de mult contribuie toate acestea la fericirea individuală. De mic trebuie dar să deprindem pe copil a lua de pildă pe Christos și a fi îndreptați cu ochii mereu spre cer. Vorbindu-i despre copilăria lui Isus, spunându-i istorioare din vechiul și din noul testament, dându-i exemple oameni ca Daniil ori ca Iov, care au fost neclintii în încrederea lor cătră Dumnezeu, mama nu numai desvoaltă inteligența lui, nu numai câștigă iubirea lui prin o distrațiune plăcută, dar îl și pregătește pentru vieța practică. Auzite din gura mamei lui iubite, toate acestea vor rămânea adînc imprimate în inima lui și-l vor povățui în întreaga vieță. In casa părintească se croește dar vieța, și dacă părinții sunt pătruși de rolul hotărîtor ce-l au în educațiunea copiilor lor, copiii vor fi stăpâniți și mai tîrziu de sentimentele, pe care le-au sădit în inimile lor.

A doua consecuență practică a sentimentului religios e frica de a săvîrși fapte, cari nu îi sunt plăcute lui Dumnezeu.

Mai ales pentru noi femeile frica aceasta e un fel de inger de apărare.

Știm cu toatele, că nimeni nu comite fapta rea neștiind că e rău ceea ce face, ci pentrucă e stăpînit și împins de vre-o slăbiciune și nu e în stare să se stăpânească. Femeia avînd sistemul nervos mai dezvoltat decât

FOIȘOARA

Dragoste ori economie?

Dacă dl Gherea, care to'uzi a înțeles ceva din Eminescu, sau cel puțin a înțeles cam de pe unde să-l luăm, de unde să-l studiem, și face astfel de greșeli neiertate, ce credeți că fac alți critici ai poetului? Dl N. Petrașcu într'un lung studiu*) critic spune: »Intensitatea poeziei lui Eminescu e rezultatul unei inteligenți largi, puternice și avute, muncită de simțul, de cultul unei perfecții artistice«. Definiția e de artă de a fi completă. Din ea lipsește esențialul. In loc de simplă inteligență — pe care mulți poate o posedă, trebuie spus: geniu puternic muncit de simțul, de cultul unei perfecții economico-socială. In adevăr Eminescu posedă deja perfecția economico-socială a țerei noastre cu mult înainte de a posedă perfecția artistică a formei poetice. Căci primele poezii au une-

le greșeli ca formă, dar atât poeziile cât și studiile sale economice, istorice și naționale din tinerețe sunt perfecte ca fond. Și noi nu ne putem mira deajuns: cum și pe ce cale a dobândit poetul acele cunoștințe economice profunde? pe cari nu le întâlnim la nici unul din economiștii contemporani lui; încât pentru cei actuali — pe cari nu-i avem de loc — Doamne ferește! Probabil anii de studiu petrecuți între elemente atât de variate și eterogene împreună cu un spirit de observațiune, spirit ce numai un geniu ca al lui îl posedă, apoi dragostea de cetire și de studiere a trecutului și a mediului social ce-l înconjură, l'au înzestrat cu acel stoc enorm de profunde cunoștințe economice actuale și trecute. In copilărie a văzut spiritul comercial al evreilor din Moldova-de-sus și Bucovina. A observat cum acești șarlatani fini caută prin comerț să acapareze, să înhațe totul în țara noastră, cum pe nesimțite se vîră ca șarpele veninos în organismul nostru social sugîndu-ne bogățiile, sângele nostru. De cu vreme adăpat de marele său dascăl Aron Pumnul cu focul sacru al naționalismului, s'a încălzit și mai mult la acest foc în anii petrecuți în Blaj la distinși profesori, ca T. Cipariu etc. La Viena, Berlin, pe unde și-a continuat studiile, nu a putut de cât să-și mărească tot mai mult cadrul cunoștințelor

prin studii filosofice, istorice, economice și altele. Probabil earăși că vor fi avut mare efect asupra lui și studiile lui D. P. Marțian, pe lângă Eminescu, cel mai puternic gânditor economic al nostru.

In sfîrșit cum și prin ce anume mijloace speciale a dobândit el vastele cunoștințe economice e greu de precizat. Ajunge să repetăm, că în economia noastră națională și istorico-socială, nu găsim studii mai profunde și mai bine chibzuite de cât ale lui Eminescu. La urma urmei toate aceste perle de cunoștințe, toate aceste comori el le-a acoperit cu un »vel misterios« și le-a prezentat publicului în poezie și proză, așa că întocmai ca și Pajul Cupidon vicleanul :

Găt și umere frumoase,
Sinuri albe și rotunde
El le ține îmbrățișate
Și cu mâinile le-ascunde.

Și cu toate aceste poetul nu e tocmai atât de hain cum îl arată dl Petrașcu. Puțină gândire mai adîncă, puțină judecată economică mai românească, apoi de te rogi puțin la dînsul îți va înlătura vîlul și vei putea vedea în toată voia; umere frumoase, sinuri albe și rotunde — boureii sinilor. Căci :

De te rogi frumos la dînsul,
Indestul e de hain,
Vîlul alb de peste toate
S'e'l înlătura puțin.

Relativ la pesimismul lui Eminescu dl Petrașcu scrie: »S'a zis că poezia e însemnarea intimă a lucrurilor și că ori-ce lucru privit de aproape e trist, gîndirea adînc contemplativă a lui Eminescu pare că ar voi se cofirme această părere«. Și această definiție este departe de a cuprinde tot adevărul. Nu gîndirea adînc contemplativă a lui Eminescu l-a făcut pesimist, ci studiul profund al corpului nostru național-economic l-a convins că are a face cu un organism bolnav și, după părerea poetului, bolnav de o boală cronică, ear' când »gîndirile rele sugrum cele bune«, boala i-se pare incurabilă chiar. Căci eață ce zice însuși poetul în genialul său studiu: »Influența Austriacă«: »De aceea să primim împrejurările în care s'au dezvoltat Români, ca să pricepem și mai bine organizați lor putredă de stat.«

(Va urma).

I. S. ORDEAN.

*) Vezi: »Convorbiri Literare« 1890 etc.

bărbatul, e mai sentimentală, mai suspusă impulsurilor momentane, mai slabă în fața tentațiilor și astfel se stăpânește mai cu anevoie. Prin cultivarea simțământului religios o ajutam, sădind în inima ei frica aceasta, care îi dă un fel de talisman în fața tentațiilor.

Femea religioasă ține cu sfințenie toate legăturile și își împlinește toate datoriile, pe cari le-a luat înaintea lui Dumnezeu, căci ea e pătrunsă în sufletul ei de temerea, că, nefăcându-și datoria, va nemulțumi pe Dumnezeu.

Când ea e lipsită de această temere, uită ușor până chiar și datoriile luate în fața altarului, și ne mai fiind în stare să se supună, voește să se impună și ambițiunea o face roabă. Ea nu mai voește să supoarte slăbiciunile soțului ori ale altora, ține să aibă totdeauna dreptate, să fie socotită mai presus de toți, să stăpânească pe alții, dacă nu se poate stăpâni pe sine.

Modestia e cu toate acestea po-doaba cea mai frumoasă și mai prețuită la femei!

Ori cât de multe, mari și variate ar fi calitățile femcii, ele au să rămâie ascunse cu modestie, căci pe femeia modestă cu cât mai de aproape o cunoști, cu atât mai mult o prețuești, cu atât mai mult o iubești, cu atât mai nesecată îți pare și cu atât mai sigur ajunge să conducă fără de pretențiune cercul în care trăește. Lipsită de modestie, femeia își desfășură de odată toate calitățile și foarte în curând ajunge un fel de haină învechită, pe care n'o mai prețuește nimeni.

Cu ce te-ai ales, iubita mea prietenă, o întreb pe femeia, care nu e în stare să se stăpânească pe sine. Ești desprețuită și de alții și, ceea-ce e mai trist, chiar și de tine însăși!

De această urită soarte ne ferim copilele, când sădind în inimile lor frica de Dumnezeu raportând, tot ce ele fac la voința celui ce vede toate și se mânănește de fapta rea.

A treia consecuență practică a sentimentului religios e dorința de a face ceea-ce e plăcut lui Dumnezeu. Ferice de femeia, care e stăpânită de dorința aceasta, căci fiecare faptă a ei este o mulțumire pentru ea însăși. Această fericire nu putem însă să le o dăm copiilor, decât ținând curată icoana vieții noastre casnice.

Nu e destul, îi zic femeii, să păstrezi tu curățenia inimei tale, ci prin blândețea ta, prin firea ta îndatoritoare și prin purtările tale trebuie să ajuți pe soțul tău a păstra și el pe a sa. Respectă pe soțul tău, căci te umilești pe tine însăși nerespectându-l, și nu desaproba nici chiar defectele lui în fața copiilor. Supoartă greșelile lui cu răbdare, nu-l grăi de rău nici în fața străinilor nici mai ales în fața copiilor, căci vei fi tu mai rău judecată decât defectele lui. Fii cu inima deschisă, nu ascunde în fața soțului tău nimic din cele știute și de copii, căci aceștia chiar dela tine vor învăța a minți.

Iubirea de adevăr e sădită în inima omului de Dumnezeu, care ne-a dat graiul și judecata ca să spunem adevărul, și nu e păcat mai mare decât să abuzăm de acest dar, ascunzând adevărul ori mințind. De aceea

copiii toți au inima deschisă și numai în urma abuzului ori a lipsei de pricepere ajung să mintă.

(Albina).

Elenora Slavici.

(Va urma).

O societate de lectură la țară.

Primum o dare de seamă mai lungă despre activitatea »Societății de lectură« din comuna Borca, jud. Suceava, de sub patronajul d-lui Ioan Kalinderu, administratorul »Domeniului Coroanei«, din care extragem următoarele:

Societatea s'a înființat în Noemvrie 1897, din îndemnul d-lui Aug. Berian*), șeful »Regiei Domeniului Coroanei«, cu scopul de a strînge relațiunile dintre cei cari se vor înscrie, de a avea un local unde să se poată aduna membrii în orele libere, pentru a ceti cărți și ziare folositoare, și de a veni în ajutorul locuitorilor atât pe cale intelectuală, prin conferințe, etc. cât și materiale, ajutând la învățătura copiilor sîrguitori ai celor lipsiți de mijloace.

La început au fost multe greutăți de învins, atât din cauza numărului restrîns de membrii, cât și din pricină, că mulți nu pricepeau rostul unei asemenea societăți.

Cu timpul s'au înlăturat însă toate aceste piedeci, astfel, că societatea a ajuns azi a fi apreciată nu numai de cei din localitate, ci și de cei din comunele învecinate și chiar de cei cari călătoresc prin acele părți, cari simt o adevărată plăcere, când merg în localul societății, compus acum din două săli spațioase și înzestrat cu tot confortul, ca: bibliotecă, bogată ziare, etc. Pentru a face localul cât mai atrăgător, s'a cumpărat chiar și un biliard.

În cei 4 ani de când există societatea, s'au dat 4 sərbări, din produsul cărora s'au îmbrăcat mai mulți elevi sărmani și s'au ținut mai multe conferințe, tratând cestiuni de fosos obștesc imediat.

Averea societ. se compune azi din:
1.300 lei Mobiliar
800 « Bibliotecă
1.400 « Capital neatacabil, rezultat din cotisațiuni și din o parte a produsului sərbărilor date.

În adunarea generală din urmă s'a hotărît înființarea unui cor țărănesc și o bancă de credit și economii, cestiuni, cari se găsesc azi studiate și aproape a fi realizate.

Astfel întocmită și susținută cu tărie de dl Ioan Kalinderu, această societate, începută atât de modest, e chemată a împlini un gol însemnat în viața noastră dela țară.

*) Dl Augustin Berian, simpaticul șef al Regiei »Domeniului Coroanei«, este un fiu al ținutului nostru, născut în comuna grănițerească română Cugir, cu care în adevăr ne fălim. După absolvirea studiilor gimnaziale în Blaj și a Academiei de silvicultură în Șemnitz (Ungaria), după o praxă de mai mulți ani la diferite oficii regești din această țară, neobținând nici un post mai de însemnat, în urma simțământelor sale adevărat românești, a fost silit a trece în România, unde a fost primit cu brațele deschise pe temeiul pregătirilor sale. Scăpat de urmăriile șoviniste din țara sa, știut-am, că compatriotul nostru va presta serviciu revărsătoare de binefaceri, în noua sa patrie, care l-a adăpostit. Strănepotul unui »Clain-Micu« de Sadul, de a cărui stipendiu a beneficiat, nici nu poate altcum purcede, decât a contribui la fericirea neamului său! Felicitările noastre!!

NOUȚĂȚI

— *Dl George Ciat*, jude la tribunalul reg. din Deva, un vrednic urmaș al regimentului de graniță român Năsăudean, după un serviciu cinstit de peste 42 ani a trecut cu 1 Iulie la pensia bine meritată. Îi dorim din inimă o viață lungă după ostenețele prestare pentru nație și patria sa.

— *Savanți români* în călătorie de studiu la Hunedoara. Din Deva se raportează ziaarel din Budapesta, că la 1 Iulie [Marți] mai mulți profesori dela universitatea din București și membri ai Academiei Române, în scop de a face studii vor sosi acolo pentru a cerceta locurile mai însemnate din comitatul Hunedoarei. Oșpeții români vor sosi sub conducerea profesorului G. Tocilescu. — Cum se spune în provocatul raport, comitetul societății istorice și archeologice din comitatul Hunedoara, apoi guvernul, autoritățile comitatense și cele administrative, spriginite de inteligență, fac mari pregătiri pentru ca cei 40—50 oaspeți români să fie primiți cu demnitate.

Sâmbătă, 28 Iunie, s'a făcut o nouă perchișiție de casă la institutul tipografic din Sibiu pentru a confisca, la ordinul procurorului, adausul »Dar de Paști«, ce fusese alăturat la »Foaiea Poporului« [numărul de Paști] din cauza biografiei martirului dela 1848 Butean, ceo conține, și care este scrisă de Victor Lazar. Doamne ferește-ne de mai rău, că până acum ne poate ajunge!

— *Cătrânirea »Tribunei Poporului«*. Este departe de noi a ne pune în discuție serioasă cu »T. P.« care s'a hărțuit în vremuri (după jargonul moșaid) și cu aceia, cari azi sunt mai aproape de vederile ei statornici în nestatornicie. Înțelegem politica »T. P.« cu trei fețe.

Pentru ținuta noastră pe lângă cele 26 voturi, ale candidatului Hamsea, ne trage la îndoială românitatea, cu cuvintele necălite: »apoi să mai zică cineva, că »Activitatea« este foaie românească». Am zis în rînduri și »T. P.« precum și altor foi românești, ba am avut prilej de-a schimba o corespondență mai întinsă ziaristică și privată chiar cu fiertatul V. Urechia care după apariția foii noastre, pus la cale de marii pasiviști, să vîzu silit a ne da unele lecții în ale iubirii de neam, însă informat în mod cinstit și cu argumente valabile, cerându-și scusele, ne-a îmbărbătat a procede pe calea apucată, dorindu-ne succes încoronat de isbândă.

Tuturor acelora le-am zis, că românitatea nu este un monopol, care să fie proprietatea numai a unora. Cu atâta mai puțin își poate aroga cei dela »T. P.« un atare monopol.

Avem destule dovezi, că chear oamenii și aderenții »T. P.« din vremuri și cei mai noi, de pe la Arad și Orăștie, vai! cât de des au ofensat simțământul de românitate, și încă din motive mârșave, de natură egoistice-personale. Aceste le vom pune și la răvaș.

— *Eduard al VII. regele Angliei* avea a să încorona în zilele acestea, pentru acest scop merseseră deja acolo foarte mulți reprezentanți de a-i puterilor străine. Pentru încuțirarea și așezarea milioanele de străini, cari erau anunțați, să lucră în mod febril Deodată să vestește trista știre, că regele să bolnăvi și încă grav. Oaspeții veniți să întoarseră la ale lor, și telegrame numeroase aduc știri și despre aceea, că regele s'ar afla în agonie și că trăiește clipele de pe urmă.

Boala de care suferă ar fi inflamație de maț. Dacă-i vorba de blăstēm, apoi acela sigur a fost implorat de necăjiții Buri, cari multă vreme nu să vor reculege de marile pierderi, ce au îndurat prin războiul purtat doi ani și opt luni.

Așa se vede, că nu-i va fi dat a să bucura de succesele războiului celui mai nedrept din câte s'au purtat în vremile din urmă. Rugăciunile bătrânului Krüger, a vîduvelor și a multor orfani avură răsnet la ceruri.

— *Pensia învățătorilor*. Proiectul pentru revidarea legii de pensie a învățătorilor la isprăvit deja dl ministru Wlassics. Nu-l va aduce însă înaintea dietei până la toamnă, când apoi se va desbate amănunțit. Budgetul pentru pensii va fi urcat cu 400 mii de coroane, din care sumă se vor împărții toți învățătorii vrednici de pensie, fără deosebire de naționalitate sau confesie.

— *Vinurile din lume*. Țările cari produc mai mult vin sunt: Italia, Franția, Spania. Iată lista țărilor cari produc mai mult de 1 milion hectolitru de vin: Italia 30.600.000 hl., Franția 28.000.000 hl., Spania 28.000.000 hl., Austro-Ungaria 9.900.000 hl., Portugalia 6.000.000 hl., Rusia 3.350.000 hl., Grecia 2.600.000 hl., România 2.400.000 hl., Germania 2.350.000 hl., Bulgaria 2.285.000 hl., Turcia 1.268.000 hl., aproape. În afară din Europa: Algeria 2.400.000 hl., Republica Argentinei 1.200.000, Statele-Unite 950.000, Cap 143.000, Tunis 80.000, Australia 75.000 și Samos 51.000 hectolitru.

— *Cât a costat războiul din Africa?* Războiul anglo-bur, care abia după 32 luni și-a primit încheerea prin pacea dela Pretoria, a mistuit groaznice jertfe de sânge și avere din ambele părți, deosebi însă din partea Englezilor. Conform rapoartelor oficiale, din partea engleză au murit în război 1069 oficeri și 20.897 soldați, de tot deci 21.966 vieți omenești; numărul răniților e 22.899, dintre cari 617 au murit în urma ranelor; 9553 au căzut în prinoare și au dispărut, 75.430 au fost transportați acasă în Anglia ca invalizi. În bani a costat Angliei războiul până acum 154.407.000 fonți sterlingi (2.396.954.000), la care sumă se mai adaugă circa 110 milioane dobinzi anuale. Despre pierderile Burilor date sigure e greu să se afle. Conform socotelei englezilor până la 20 April 1901 au murit în luptă, au fost răniți, sau căzuți în prinoare 7000. Au urmat apoi rapoartele săptămânale ale lui Kitchener, pe cari combinându-le cu citra mai de sus, pierderea totală a Burilor în morți și prinsoneri e 21.856 oameni. E interesant a compara aceste pierderi cu pierderile din războaiele mari de mai înainte. În războiul crimic pierderea laolaltă a tuturor națiilor, cari au luat parte la acel război, au fost 609.797 oameni. Războiul civil american a costat 656.000 vieți, cel franco-german 290.000, ear' cel ruso-romano-turc 180.000 vieți.

ECONOMIE

Boalele laptelui.

Da! încotr'o te duci, așa ostînd și căindu-te, lele Catrină?

Ce ți s'a întîmplat?

— Vai de păcatele mele, d-le învățător! Cum să nu mă vait, când inimile cele rele, nu mai încap de o biată văduvă ca mine, c'o casă plină de copii.

Aveam și eu o văcușoară, dela care mai puteam îndulci cei copii și acum o duci mai rău decât dacă n'aș avea-o; că s'a găsit în sat la noi o femeie fără frica lui Dumnezeu și mi-a luat hrana din gura copiilor, n'ar mai avea parte de moarte bună. A văzut, mă rog la casa mea o beată văcușoară și haide să și grăbit să-i ia mana și să mă

lase fără nici un strop de smântână, ori de unt. N'a putut nimeri pe la cele cirezi boe-rești; ci a alergat la văcușoara mea, alerga-re-ar sărăcia și nemernicia în casa ei!

— Vai de mine lele Catrină, mă cutremur când te aud blăstămând cu atâta foc, dar spune-mi te rog, cine adevărat s-ți fi făcut binele acesta și cam cum e asta că ți-a luat mana vacii?!

— D'apoi ce d-ta nu știi, înspre Sf. George în Prour noaptea, fermecătoarele, umblă de eau puterea laptelui de pe la vacile oamenilor și o dau de ale lor, ba iau chiar și mana oilor și a câmpului. Numai ciobanii cu buciumul lor strică toate vrăjile. Cât ar anzi o vrăjitoare sunetul buciumului în Prour, nu se mai alege nimic de toată vraja ei.

Anul acesta, noi vr'o câte-va femei, vorbisem cu Andrei, ciobanul lui Nicolae Radu, ca să-i dăm câte un cămeșoi și el să cânte din buciumul toată noaptea, în Prourul lui Sf. George, că de un cârd de vreme încoace au început niște femei și la noi în sat, să-și vîndă sufletul necuratului, numai ca să facă astfel de pomană. Când colo, nu știu care la cărciumă, i-a dat un păhar mai mult și în urmă toată noaptea a dormit dus, iar noi, și mai cu seamă eu, sufer pécatele. Dimineața mă scot copii din casă cu plâsetele lor, cerând lapte și brânză; iar mie una, mi se rupe inima de jale când mă duc să mulg vaca, că de unde înainte umpleam șiștarul și laptele era gustos și gras, acuma îi plâng de milă. De-l pun la prins, îndată se zăruește și începe să se acopere de pete albastre, vițelul și chiar niște purci pe care-i hrănim cu lapte de acesta, s'au îmbolnăvit, așa că acuma îl mulg jos.

Biata vacă par-că ar vrea să spue, așa mugește și oltează când vine sara acasă.

De vr'o săptămână și laptele dela vaca cumetrei Ileana se întinde ca ața; iar nașei Marioarei am auzit că i-ar fi murit chiar vițelul, tot din pricina asta. Mă rog, nu-i lucru curat la noi în sat; dar lasă că cam știu eu cine-s făptașele și chiar acum mă duc la

o babă care știe să dreagă vacile și să trimită tot răul pe capul celor care l'au făcut.

Doamne, lele Catrină, știi vorba veche, că cel cu fapta are un păcat; iar cel-ce o suferă, o miie. Nu mai năpăstui pe nimeni, căci vinovat e numai nenorocul d-tale că ți s'a îmbolnăvit vaca, ori vei fi dat oale prin sat pe unde se strică laptele și cu ele ți-ai adus boala la casă, sau nu le vei fi ținând tocmai așa de curate?

Vrăjitoarele, dacă ar fi adevătat, că ele iau mana vacilor, ar urma să fie putrede de bogate, pe când toate, pe care lumea le bănuște la noi în sat că-s vrăjitoare, n'au aproape nici ce mânca.

Dacă te duci la babă, rău nu faci; căci poate va fi și ținând niscai leacuri, ca să-ți îndrepte laptele și fiind-că tot merg și eu cu băieții aceștia în țarină, ascultă să-ți spun, un cârd de boale de-ale laptelui, ca să vezi și d-ta că-s numai niște povești, toate cele ce se spun despre luarea manei.

Vaca d-tale trebuie să fie bolnavă, și rău n'ar fi fost s'o fi dus la primărie, atunci când a venit doctorul de vite. De obicei vacile rău ernate și mai ales cele bolnave de febră aftoasă, adevărat de boala de care au zăcut primăvara asta vitele pe la noi, dau un lapte foarte vătămător sănătății. Oamenii, cari au mâncat lapte dela asemenea vaci bolnave, s'au bolnăvit și ei numai decăt.

Adese-ori însă mai pot fi și alte pricini cari pot face ca laptele să se strice, așa bu-nioară:

Laptele albastru, se iscă din mai multe pricini, ori din niște burueni pe cari vaca le mănâncă, ori din pricină că vaca e bolnavă sau că s'a pus laptele în niște vase nu tocmai curate, în cari mai nainte a fost un astfel de lapte stricat.

În cazul cu buruenile, laptele e deopotrivă de albastru peste tot și nu e vătămător sănătății. Când însă provine dela vite bolnave, albastru se arată curând după mulgere, sub formă de pete, mai ales când laptele e pus la prins. Atunci încep să se ara-

te pe smântână niște pete rotunde, care cresc și se adîncesc mereu. Câte odată aceste pete sunt ca niște vârgi.

Alte ori laptele se înalbastrește peste tot până în fundul vasului. Une-ori petele au o culoare ca a floarei de liliac.

Un lapte curat și bun, pus într'un vas în care a fost lapte albastru, se strică și acesta numai decăt. Laptele astfel stricat are adesea un gust acru și un miros acru duhlit, pe care-l capătă și untul ales dintr'un asemenea lapte. Petele albastre și întreg laptele asemenea stricat, este otrăvitor și nu trebuie să-l mâncăm, ori să facem brânză din el.

Pricinuitorul acestei boale, cele mai de multe ori e necurătenia. De obicei mai mult vara se ivește această boală, produsă înde-obște de un fel de mucegaiu.

Mâncând cine-va asemenea lapte, poate căpăta numai decăt dureri de cap, vărsături, diaree, friguri și chiar lingoare.

Leacul cel mai bun, e curățenia. Se spală deamănuntul toate vasele și chiar ugerul și locul unde doarme vaca, cu o leșie iute, de cocieni de porumb, amestecată cu var. După aceasta, toate instrumentele și vasele astfel spălate, trebuie să stea o zi și o noapte într'un fum de pucioasă.

Câte odată, mai ales când se întâmplă ca vaca să fie bolnavă de gălbinare, smântâna începe să se acopere de niște pete galbene, tot după chipul cum se petrece cu cel albastru, numai cu gustul e mult mai rînced. Pricina acestei boale, cele mai de multe ori pe lângă gălbinare, e aceeași ca și la laptele albastru; ear leacurile sunt cam tot aceleași.

Alte ori laptele încurînd după muls, începe să se înroșească devenind cărămiziu, tot în felul cum a devenit albastru, ori galben; numai că în cazul acesta, e și mai veninos. Une-ori roșeala vine din pricină, că laptele e în două cu sânge chiar din uger, fiind vaca bolnavă de uger, ori ofticoasă. Atunci trebuie dat de știre la primărie și chemat doctorul de vite.

Nu-i vorbă că une-ori, mâncând vacile stecle ori alte burueni roșii, laptele lor, e cam roșior, însă nu e de loc vătămător.

(*Alina*).

N. I. Moga.

(Va urma).

FELURIMI.

(Alexandru Dumas) fiul prânzi în Marsilia la Dr. Gistal, unul dintre celebritățile medicale din țară. Scumpul meu amic, îi zise amphytrionul mergînd în salon pentru a lua cafeaua, se zice, că improvisezi ca un inger; onorează dar, dacă binevoiești, albumul meu cu un Quatrain făcut de D-Ta.

— Bucuros — răspuse poetul.

Și scoțînd creonul [cerusa], scris sub ochii doctorului, care-l urmăria cu privirea:

De când pe doctorul Gistal
În toate casele îl cere!
Nu ne mai trebuie spital.

„Lingușitorule”, zise doctorul intrerupîndu-l, Dumas fiul însă adause:

Dar' mai multe cimiter.

*

Și ele știu să tacă. Nu de mult în Paris s'au prins 4 dame, să joace zece partide de Wist, fără să vorbească un cuvînt.

Dar, terminînd jocul, trei din ele au — leșinat în urma grozavei oboseli!

SENTENȚE.

Fii înțelept ca șerpele, blînd ca porumbul, muncitor ca alba și doritor ca tuttureaua.

A. Pan.

*

Cele mai frumoase daruri ce a dat cerul oamenilor sunt acelea de a fi folositor semenilor sei și de a-i învăța adevărul.

Pitagora.

„D A C I A“

institut de credit și economii, societate pe acții.

Reședința societății: **Orăște** (Szászváros, Broos).

Birourile societății se află în casele proprii:
(Strada Berăriei nr. 12 lângă posta regească).

Capital social 100.000 cor.

Operațiunile societății sunt:

A) primește depuneri spre fructificare.

a) depuneri fără anunț până la 100 cor. 5 $\frac{1}{2}$ %.

b) depuneri mai însemnate cu anunț de un an cu 6%.

c) depuneri făcute de biserici, școale, corporațiuni culturale ori cu scop de binefacere cu 6%.

Contribuția erarială pentru sumele depuse se plătește prin institut.

Regulamentul special pentru depuneri se cuprinde în libelul de depuneri.

Depuneri, ridicări și anunțări se pot face și prin postă și se rezolvă fără întârziere.

B) Acoardă credite personale pe lângă cambii sau obligații cu cavenți.

C) Acoardă împrumuturi pe efecte.

D) Acoardă împrumuturi pe lângă siguranță ipototecară.

E) Institue ramul de amanetare pe aurituri, argintării, pe lângă dispozițiile legale existente, procurându-și concesiunea forului competent.

F) Cumpără și vinde efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.

G) Cumpără și vinde realități.

H) Cumpără și vinde ori-ce lucruri mobile.

I) Tot felul de întreprinderi comerciale și economice, în societate cu alții ori singură.

K) Finanțează patente.

L) Arîndează și exarîndează realități și alte drepturi și întreprinder-de tot soiul.

Direcțiunea.

„Minerva“ inst. tipogr., societate pe acții

in Orăștie Szászváros.

Opuri ———

Bilete de log. ———

Broșuri ———

Circulare ———

Bil. de vizită ———

Invitări ———

Bilanțuri ———

Acții ———

Cap. de epist. ———

Placate ———

Ord. de dans ———

Adrese ———

Compturi ———

Note ———

Preț Curent. ———

Anunțuri ———

Registre ———

Imprimate ———

Couverte ———

Bilete de cun. ———

Etc. etc. etc. ———

Există deja de 14 ani și este pro-
văzută cu tot felul de material
necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic

„Minerva“

pe lângă că efectuește ori-ce co-
mande repede și cu prețuri mode-
rate, se îngrijește totodată ca toate
acelea să fie estetic lucrate și
fără erori.

Până de present se bucură de sprigi-
nului celor mai îndepărtate orașe. Dovadă
aceasta despre promptitudinea și
acuratețea cu care efectuește ori-ce
lucrare.

Ca unica tipografie românească în
acest mare comitat, se roagă de bine-
voitorul sprigin al celorlalte institute
rom., precum și al privaților.